

PROTOCOL VOOR AFHANDELING POLITIEGEWELD MET DODELIJKE AFLOOP

*Nota aan: Burgermeester & Wethouders en de Gemeenteraad van
de mensenrechten stad Den Haag*

Maandag 25 november 2013 opgesteld door Tjebbe van Tijen

Een jaar geleden, op 24 november 2012, werd, 's ochtends vroeg, een 17 jarige jongen, Rishi Chandrikasing, doodgeschoten op perron 4 van het Station Hollands Spoor in den Haag, na wat later een valse of verkeerde melding over het gedrag van deze jongen op het station blijkt te zijn geweest.

De zaak is nog steeds niet afgehandeld en het verloop van het onderzoek en de reacties door de autoriteiten naar buiten zijn een aaneenschakeling van blijken van onvermogen. In mei dit jaar was al geheel en duidelijk dat de jongen niet gewapend was en dat de agent die het dodelijk schot loste dit zonder voldoende redenen deed en dan ook nog op een wijze die niet strookt met de regels voor het gebruik van een dienstwapen. De laatste officiële mededeling van het Openbaar Ministerie in deze zaak dateert van 8 mei 2013: "OM vervolgt politieambtenaar dodelijk schietincident Hollands Spoor"

<http://www.om.nl/actueel/nieuws-persberichten/@160890/vervolgt/>

Sindsdien zijn er door Justitie geen nieuwe officiële verklaringen gegeven en is de vervolging nog steeds niet omgezet in een rechtszaak. Of de betrokken agent - tegen wie vervolging is ingesteld - al die tijd 'buiten dienst gesteld is', of niet langer straatdienst doet, of niet langer een wapen mag dragen, is ONBEKEND. Ook die onduidelijkheid is deel van het falend beleid.

Op 15 oktober werd door de Politie van Den Haag en omstreken de doofpotstille doorbroken. Een tactische zet, omdat wel gevoeld werd dat in een situatie waarbij stukje bij beetje publiekelijk duidelijk is geworden hoe zeer de politie, bijna een jaar terug, in de fout gegaan was, nog langer zwijgen en nalaten van enig teken van schuldbesef, het imago van burgermeester, politie en openbaar ministerie nog meer zou aantasten. Dus werd een halfslachtig persbericht verspreid, waarin stond dat de politie de begrafeniskosten van de doodgeschoten jongen vergoed had, maar dat dit niet als een schuldbekentenis opgevat diende te worden. Reacties - kort daarop - maakten duidelijk dat het slechts om een bijdrage in een deel van de begrafeniskosten ging.

<http://www.rtlnieuws.nl/nieuws/binnenland/politie-betaalt-uitvaart-doodgeschoten-rishi>

Op geen enkel moment nog is ter sprake geweest dat daar waar een overheidsdienaar ten onrechte, alsook foutief zijn wapen gebruikend, een burger dood, de overheid gehouden is een aanzienlijke som aan smartengeld aan de getroffen nabestaanden uit te betalen. Het dient niet te gaan om duizenden euros als bijdrage in de kosten van de begrafenis van de doodgeschoten jongen, het gaat om vele tonnen aan smartengeld, ook al is een mensenleven niet in geld uit te drukken.

Als zulk een eis achterwege blijft, raakt de overheid zelf te weinig doordrongen van wat haar taak en positie is als het gaat om het leven van burgers. Een misstap van de overheid - hier letterlijk zo met een hollende agent die schoot - dient ook voor de inhoud van de schatkist van staat, gevolgen te hebben. Een overheid die haar onderdanen niet ontziet als het gaat om gewenst gedrag af te dwingen, door het opleggen van geldboetes, zou datzelfde beleid ook op zichzelf dienen toe te passen. Enkel dan is er zicht op een verandering van wapeninzet en -gebruik. Zeker moet ook het hoofd van de politieregio, waar ontoelaatbaar geweld gebruikt is in een situatie door de politie verkeerd ingeschat is, als directe verantwoordelijke, beboet worden door inhoudingen op zijn/haar aanzienlijke salaris. Overheidsdienaren dienen hun falen ook 'in hun portemonnee te voelen'.

Het is verwonderlijk dat de rechtshulp die de ouders van Rishi krijgen op zulk een doelede wijze vorm gegeven wordt. Zo wordt door een van de advocaten van de familie naar de pers toe zelfs waardering voor de bemiddelende rol van burgermeester Van Aartsen uitgesproken, daar waar deze direct na het drama, alsook vele maanden daarna in gebreken is gebleven:

"Volgens Kadir heeft de politie ongeveer een tiende van de totale kosten betaald, de rest staat nog open. "Het is een beetje voorbarig te stellen dat de politie alle kosten voor de uitvaart voor haar rekening heeft genomen. Ik hoop voor de nabestaanden dat het zover nog gaat komen." Kadir wil niet zeggen hoeveel de uitvaart heeft gekost. De raadsman roemt het optreden van de Haagse burgemeester Jozias van Aartsen. "Dankzij de bemiddeling van Van Aartsen is de politie met geld over de brug gekomen."

<http://denhaagfm.nl/2013/11/15/politie-heeft-maar-klein-deel-uitvaar-rishi-betaald/>

Het is natuurlijk aan de nabestaanden hoe zij zich willen laten vertegenwoordigen, maar het kan ook niet ongezegd blijven dat de rechtsbijstand van de familie Chandrikasing tot nog toe bijster weinig assertief geweest is.

DE STAD DEN HAAG DIE HET WERELDCENTRUM VAN MENSENRECHTEN WIL ZIJN ZOU ER GOED AAN DOEN EERST EENS BIJ ZICH ZELF TE RADEN TE GAAN.

Deze inleiding op het voorstel voor

EEN ANDER PROTOCOL BIJ AFHANDELING VAN GEWELDGEBRUIK DOOR POLITIE

schreef ik 165 dagen na het doodschieten van Rishi:

Kort na het drama van het doodschieten van Rishi, schreef ik een brief aan een academische specialist m.b.t. 'politiegeweld' werkzaam bij de Vrije Universiteit Amsterdam. In die brief formuleer ik een mogelijke andere aanpak bij dodelijke politie-schietincidenten en ik vroeg hem om een reactie en suggereerde ook een meer actieve deelname van kenners van de problematiek, zoals hij, aan het publieke debat. Daarop kwam een beleefd antwoord, zonder dat dit leidde tot enige directe deelname uit universitaire kringen aan het publieke debat over wapengebruik en politie.

Het heeft bijna een half jaar geduurd voordat het onderzoek van Justitie in de zaak Rishi zover was afgerond dat het Openbaar Ministerie besloot dat deze zaak niet - zoals gebruikelijk - geponeerd diende te worden, maar dat tegen de betreffende politieman vervolging ingesteld wordt en er dus een rechtszaak komt.

Ik vind - van het begin af aan - dat de wijze waarop dit drama door de betrokken autoriteiten (burgermeester, politiechef, openbaar ministerie) behandeld werd, dusdanig onbevredigend dat ik besloot een enigszins ingekorte en aangepaste versie van die brief alsnog publiek te maken. Dit omdat daarin voorstellen staan hoe zulk soort dramatische zaken anders en beter behandeld zouden kunnen worden.

VOORSTEL VOOR FATAAL-VERLET BIJ DODELIJKE SCHIETINCIDENTEN POLITIE

29 november 2012

aan: J.S. Timmer,
Universitair hoofddocent Politiestudies,
Vrije Universiteit Amsterdam.

Wapengebruik door politie met dodelijk afloop zijn gelukkig in Nederland weinig frequent en tevens daardoor gecompliceerd om mee om te gaan. Ik hoop dat u mij vergeeft enigszins omstandig mijn betoog en vraag aan u over te brengen.

Ik ben één van de opstellers van een manifest/affiche uitgegeven in het jaar 1981 "Politie Geen Wapens Maar Woorden - bij de dood van Meta Hofman", uitgegeven na het doodschieten van een jonge vrouw in haar eigen keuken door een politieagent die zei uit zelfverdediging gehandeld te hebben toen zij een aardappelschilmesje van het aanrecht pakte. Wij kenden de familie alsook de omstandigheden van een vrouw in psychische nood die een fles frisdrank door haar raam gooide, waarop de politie aan kwam snellen. De ondertitel van dat manifest was: "De politie moet leren geduld te oefenen, inplaats te oefenen in het raak schieten; zij moet leren haar werk te doen zonder dat zij vuurwapens draagt."

<http://flic.kr/p/dx3qyj>

In dat manifest worden 7 andere dodelijke politie-schietincidenten genoemd in de jaren 1980-1981. Het was - ook toen - meer dan een enkel incident.

BIJ DE DOOD VAN META HOFMAN.

POLITIE GEEN WAPENS MAAR WOORDEN

In 1980 en '81 zijn,
in situaties waar geen wapens maar
woorden nodig waren, de volgende
mensen door politie-schoten omgekomen:

Humphrey F. 14 mei 1980, A'dam	Frans R. 12 nov. 1980, Amstelveen
Marc E. 28 mei 1980, A'dam	Peter K. 20 nov. 1980, Den Bosch
Chrif B. 1 aug. 1980, Rhoon	Meta H. 12 aug. 1981, A'dam
Johan Z. 4 aug. 1980, Zaanstad	Dit is een onvolledige lijst, waarbij de velen die vaak ernstig verwond zijn, buiten beschouwing zijn gelaten.

MOET DAT ZO DOORGAAN?

De politie moet leren geduld te oefenen, inplaats te oefenen in het raak schieten; zij moet leren haar werk te doen zonder dat zij vuurwapens draagt.
Praat er over in je omgeving; spreek ook met de politie

Benader de verantwoordelijke bestuurders
(burgemeester, Ministers van Binnenl. Zaken en Justitie enz.)

Nadere gegevens bij het Klachtenburo-Politieoptreden
Rozengracht 105 - A'dam - Tel. 258000

Het jongste tragische geval van de 17 jarige jongen Rishi die afgelopen zaterdag op het Station Hollands Spoor werd doodgeschoten zal u zeker niet ontgaan zijn.

Het feit dat burgermeester Van Aartsen en de Haagse politiestaf niet direct besloten hebben om de betreffende agent op de één of andere wijze 'buiten dienst' te plaatsen - zonder dat daarmee gezegd hoeft te zijn dat deze agent verkeerd of strafbaar gehandeld heeft, leidde vervolgens tot de gebruikelijke rommelige spiraal van zeggen dat er niets gezegd wordt (hangende het onderzoek) en vervolgens toch bij voortdoring reacties geven.

Het is niet verwonderlijk, dat ik bij een eigen kort onderzoekje om te zien hoe structureel dat rommelige beleid nu is, ik bij uw proefschrift uit het jaar 2005 belandde: "Politiegeweld - geweldgebruik van en tegen de politie in Nederland"

http://www.fsw.vu.nl/nl/Images/Politiegeweld_tcm30-261267.pdf

In de slotconclusie van uw proefschrift stelt u onder meer:

"De politie en het bevoegd gezag hebben zich onvoldoende inspannen om meer en beter verantwoording af te leggen over het aangewende politiegeweld. Melding en rapportage zijn gemiddeld gesproken onveranderd slecht georganiseerd. Beoordeling en evaluatie zijn stiefkinderen van intern beleid. De politie negeert op dit punt het politiek-bestuurlijk leidmotief in de opsporing 'geen bevoegdheid zonder verantwoordelijkheid, geen verantwoordelijkheid zonder verantwoording'."

U constateert dat in het in 2005 en nu in 2012 is er weinig of niets veranderd.

Met afkeer heb ik de afgelopen week de berichtgeving over de zaak Rishi gevolgd. Een spiraal van onvermogen wordt zichtbaar in de media. Dat leidt dan, middels een kranten of televisiebericht over een bekraste of met een viltstift beschreven stoeptegel met een bedreiging aan het adres van de politie, op de plaats van het schietincident, tot een persbericht van Justitie, dat zulke bedreigingen zeer serieus genomen zullen worden. De gebruikelijke directe en indirecte doodsbedreigingen die altijd in zulke gevallen op de sociale media te vinden zijn, werden door het Openbaar Ministerie tegelijkertijd bewust genegeerd.

In mijn visie had dit alles voorkomen, of op zijn minst verminderd, kunnen worden, als Politie, Justitie en de Burgermeester een bedachtzamer beleid hadden gevoerd.

De wijze waarop autoriteiten menen 'het gezag' te moeten beschermen, verkeerd meestal in haar tegendeel. Hangende de uiteindelijke waarheidsvinding van het justitiële onderzoek, gaat het steeds mis.

Mijn eigen eerste analyse in de zaak Rishi Chandrikasing vind u in dit destijds door mij gepubliceerde artikel:

"AFKETSENDE VERANTWOORDELIJKHEID door Justitie & Politie voor dodelijk politieschot op 17 jarige jongen Rishi op Station Hollands Spoor 24/11/2012"

<http://flic.kr/p/dwVg7k>

Ik geef hierbij een aanzet om te komen tot een

PROTOCOL VOOR AFHANDELING POLITIEGEWELD MET DODELIJKE AFLOOP

-----Ik zie vier mogelijke veranderingen van beleid:

1) voorstel: **FATAAL-VERLET**

In alle gevallen van wapen of geweldgebruik van politiemedewerkers, waarbij er doden vallen, een nieuwe vorm van buiten-dienst-stelling creëren, een soort 'Fataal-Verlet', waarbij de betreffende agent - hangende het onderzoek - met bijzonder verlof gestuurd wordt, mogelijk ook met een tijdelijke andere beschermende verblijfplaats voor haar/hem en het gezin.

Zo'n 'Fataal-Verlet' houdt noch een veroordeling, noch een vrijspraak in. Het is 'het voorgeborchte van de waarheid'. De betreffende agent wordt met andere woorden 'in limbus' (limbo) geplaatst. Burgermeester en Officier van Justitie maken dit bekend en zeggen daarbij dat het doel is om de onafhankelijkheid van het nadere onderzoek naar wat er gebeurd is te waarborgen. Tevens geeft hen dat de mogelijkheid om - op geloofwaardige manier - publiekelijk het verlies van mensenlevens te betreuren en andere initiatieven van empathie te ontplooien, zowel naar de nabestaanden/vrienden van het slachtoffer, als naar de politie functionaris die door zijn/haar werk betrokken is geraakt bij het doden van een medemens.

Tweemaal haalt u in uw proefschrift dit algemene principe aan: "Het adagium van 'geen bevoegdheid zonder verantwoordelijkheid, geen verantwoordelijkheid zonder verantwoording' (Commissie Van Traa, 1996: 9) wordt op dit punt niet consequent gevolgd."

Het is vervolgens, ook in de zaak van Rishi weer, deze "verantwoording" die nog tijdens het lopende onderzoek even rommelig als éézijdig gestalte gegeven wordt, tot op de ontkenning via de pers van het OM van een getuigenverklaring die zij zelf ook gehoord heeft (gedocumenteerd in mijn hierboven aangehaalde artikel).

Het is begrijpelijk dat het Justitieapparaat op wenst te komen voor de politiemedewerkers die bij de uitoefening van hun functie geweld hebben moeten gebruiken, toch moet daar een ander beleid gevonden worden dat meer restrictief is. Als er al gecommuniceerd wordt met de pers, dan dusdanig zorgvuldig geformuleerd, dat bevooroordeeldheid niet verweten kan worden. In de zaak Rishi is dat alles hopeloos misgegaan.

2) voorstel: **ROL BURGERMEESTER MEER NADRUK OP BETROKKEN BURGERS**

Burgermeester en Openbaar Ministerie zijn al twee spreekbuizen en ook dat levert problemen op. Wie de reacties van Haagse jongeren uit hetzelfde milieu als Rishi leest (met name een speciale Facebook-pagina:

<https://www.facebook.com/RipRishiChandrikasing>

vindt daar vele uitingen van de overtuiging dat politie en justitie deze zaak in de doofpot gaan stoppen, dat de agent kwade bedoelingen had, enzovoorts. 'Verantwoording' en 'verantwoordelijkheid' uit uw adagium zijn dacht ik niet bedoeld als abstracte idealen, maar als concrete maatschappelijke instrumenten. Een overheid die vertrouwen wekt en niet het tegendeel is wat wij allen willen. Ik denk dat de rol van de Burgermeester als Hoofd van de Politie, alsmede als burgervader of -moeder, nadere aandacht verdient.

De burgermeester bevindt zich nu in de schizofrene situatie om zowel "het eigen" politiekorps te verdedigen als "de belangen van de burgerij" te behartigen. Van Aartsen probeerde dat in dit geval eerst te omzeilen door te zeggen geen mededelingen te doen.

<http://www.omroepwest.nl/nieuws/26-11-2012/van-aartsen-reageert-niet-op-dood-rishi>

Binnen enkele uren ging burgermeester Van Aartsen toch maar communiceren via een openbare brief aan de Gemeenteraad, waarin hij ook uitspraken deed over waarom het Openbaar Ministerie wellicht - hangende het onderzoek - toch wat gaat zeggen. Het Openbaar Ministerie, zoals ik documenteer, communiceert dan herhaaldelijk en met weinig takt tegenover degene die zich vereenzelvigen met het slachtoffer (zie deze link naar brief Burgermeester Van Aartsen in mijn on-line artikel van 24/11/2012).

<http://www.omroepwest.nl/sites/default/files/Brief%20burgemeester%20Van%20Aartsen.pdf>

Er zijn talloze middelen die voor zover ik weet buiten beschouwing zijn gelaten, zoals het uitnodigen op het stadhuis van een delegatie van Rishi zijn vrienden, waarbij hen de te volgen procedure uitgelegd wordt en de burgermeester niet enkel als 'voorlichter,' maar ook als 'bemiddelaar' kan optreden voor het overdragen van gegevens die mogelijk buiten het zicht van Justitie zijn gebleven. Openlijk blijken van medeleven met de direct betrokken politiemensen is dan ook mogelijk en passend. Formeel wordt een burgermeester ook aangesteld om 'boven de partijen' te staan.

Had de burgermeester zich gehouden aan zijn eerste uitspraak dat hangende het onderzoek geen mededelingen gedaan worden dan zou hij een half jaar lang (het Openbaar Ministerie kwam in mei 2013 met een verklaring over de ingestelde vervolging van de agent die op Rishi schoot) zijn mond gehouden moeten hebben, een onmogelijke situatie, die er toe moet leiden dit soort uitspraken nooit meer te doen. En een goed protocol op te stellen.

3) voorstel: **GROTERE TERUGHOUDENDHEID VAN HET OPENBAAR MINISTERIE BIJ VERSTREKKEN VAN INFORMATIE OF REAGEREN OP BERICHTGEVING**

Voor Justitie, in de vorm van het Openbaar Ministerie, zou het adagium uit de rechtszaal moeten gelden "Aquila non capit muscas", een adelaar vangt geen vliegen.

Teveel communicatie doet immers altijd afbreuk aan de intenties en kwaliteit van het onderzoek. Er dient daarom een goede vertrouwensrelatie tussen burgermeester en OM te zijn om de druk van de combinatie media/publieke opinie te weerstaan.

4) voorstel: **ENKELE DAGEN MORATORIUM IN BERICHTGEVING**

Laatste belangrijke punt gezien de druk van publiek en media bij een geval van een dode als gevolg van politieoptreden, is de tijdsduur van het onderzoek. Doelbewuste vertraging van het naar buiten brengen van resultaten die voldoende gegrond geacht kunnen worden, zal vaak aan de orde zijn. Angst voor verwachte onrust doordat de gemoederen nog verhit zijn is dan een drijfveer. Doordat er meestal van te voren niet vast te stellen is wanneer een onderzoek afgesloten kan worden, of wanneer genoeg duidelijke voorlopige resultaten ter beschikking komen, zou het goed zijn om een 'moratorium' van enkel dagen van te voren vast te stellen en publiek en media vooraf te beloven binnen een van te voren genoemde termijn van enkele dagen (zeker minder dan een week) met de eerste gegevens naar buiten te komen. Vragenstellers kunnen dan verwezen worden naar zo'n eerste publiekmaking van het Openbaar Ministerie.

Afgelopen week bleek weer dat de autoriteiten naar het hen uitkomt zeggen dat "hangend het onderzoek geen mededelingen gedaan worden" om vervolgens dat zelf toch weer te doen als dat opportuun blijkt. Zo wordt wantrouwen gecreëerd en aangewakkerd.

Hoe lastig ook, we kunnen niet ermee blijven volstaan om decennia lang te constateren dat het voorkomen en afhandelen van schietincidenten niet goed is.

Het instellen van een protocol dat ik nu even Fataal-Verlet heb genoemd zie ik ook als een sterk signaal naar de politiemannen en -vrouwen die met wapens omgaan en tevens is het een pleidooi voor meer en betere training van ons politiekorps om met woorden in plaats van met kogels situaties te leren oplossen.

Hoogachtend
Tjebbe van Tijen

tjebbe@imaginarymuseum.org

Nieuwe Amstelstraat 70
1011PM, Amsterdam
020-6261897

PS De moderne media die wij hebben zouden gebruikt dienen te worden om verschillende historische schietincidenten virtueel te documenteren en als interactief terugspeelbaar, meervoudige oplossingen aanbiedende oefening te gebruiken tijdens de opleiding. Een oefening waarin de politiemensen in opleiding ook geconfronteerd dienen te worden met het geheel aan maatschappelijke reacties (pro en contra) die een schietincident oproept (pers, radio/televisie en sociale media).